

ПРОФ. ЗДРАВКО ЧОЛАКОВ
(22.09.1941 г. – 11.03.2014 г.)

Смъртта винаги отваря непреодолима празнота, която нищо не може да запълни. Още по-малко могат да я запълнят думите. И все пак ще се опитам да използвам думите, за да призова паметта за проф. Здравко Чолаков. Паметта е единственото, с което противостоям на смъртта. А проф. Чолаков остави много, което заслужава да бъде помнено и ще бъде помнено.

Ще започна с книгите на проникновения изследовател, превърнал трептенията на най-новата българска литература в своя съдба: „Дебютната вълна“ (1974); „Поети и време“ (1974); „Теоретични проблеми на българската антифашистка поезия“ (1975); „Философски проблеми на българската поезия“ (1979); „Душата на художника“ (1986); „Христо Смирненски“ (1988); „Наблюдения“ (1995); „Наблюдения II“ (1997); „Съдбата на идеите в българската литература“ (2001); „Зрелището“ (2002); „Българската пейзажна лирика“ (2005); „Идеи и литература“ (2008). Не е сега времето да разглеждам обстойно внушителния принос на проф. Чолаков за нашата литературна наука. Ще изтъкна само две особено разпознаваеми особености в критическото му дело. Първото е сетивото за новото и различното, съчетано с доверие към младите в литературата. Само ще напомня, че Здравко Чолаков бе първият, който аргументирано защити и проникновено изтълкува поезията на автори, които днес всеки признава за живите класици на съвременната българска литература – става дума, разбира се, за Иван Цанев, Екатерина Йосифова, Биньо Иванов... Цялото онова поколение на „тихите поети“, което Здравко Чолаков въведе в публичното пространство с книгата си „Дебютната вълна“ от 1974 г. Тук обаче не мога да не спомена и друго. Здравко Чолаков винаги е подавал ръка на младите в Университета. Това ще го потвърди всеки един и от катедрата по българска литература, и от Факултета по славянски филологии като цяло. Той беше, толкова трудно ми е да кажа „беше“, рядко

добронамерен човек. На всеки от нас той е подавал ръка и това също се помни. Сигурно понякога е бил дори прекалено щедър в оценката си за нас и нашите литературоведски занимания. Той обаче вярваше, че добрата дума е не по-малко важна за изграждането на младия литературовед от строгата критика.

Другата съкровена особеност в литературното дело на проф. Здравко Чолаков беше трайният интерес към философското начало в литературата. За него литературата беше на първо място начин отново и отново да се питаме за крайните въпроси на човешкото съществуване. Тайните на битието, вечността, творчеството – това вълнуваше проф. Чолаков и това свое вълнение той успя да предаде на няколко поколения студенти и по-млади колеги.

Проф. Здравко Чолаков даде близо 40 години от живота си на Софийския университет и по-специално на Факултета по славянски филологии. Той не странеше от административната работа – смяташе я за дълг, който трябва да бъде изпълнен. И той го изпълни – като председател на катедра, като заместник-декан на факултета, член на академическия съвет на Софийския университет, на специализирания научен съвет към ВАК... Неговата истинска стихия обаче беше аудиторията. Там, пред и сред студентите, той беше наистина себе си. На стотици и хиляди възпитаници на Университета проф. Чолаков отвори вратата към най-новата българска литература, предаде им своята любов и разбиране към първомайсторите на българското слово. Това също не се забравя.

Думите са слаби, когато трябва да се опише духовният път на един учен и критик като проф. Здравко Чолаков. Още по-слаби са те обаче, когато трябва да предадат неговото човешко присъствие сред нас. Той беше един винаги усмихнат, винаги ведър човек. Ние сме вече зрели хора и знаем, че животът не си дава труда да ни носи радости всеки ден. В последните няколко дни, дните на скръб за всички нас тук, аз си мисля за това: колко силен духом трябва да е човек, за да не спира да се усмихва, да намира шегата или добра дума за всеки, да ни ободрява с ведростта си нас, все неслучилите на живот. Точно тази ведрост, излъчвана от проф. Чолаков, ще е онова, което най-много ще ни липсва. На 11 март 2014 г. светът, или поне нашият свят, стана с една идея по-мрачно и студено място. И за да не става той все по-мрачен и студен, мисля си, ние трябва да намерим у себе си частица от онази сила, която притежаваше проф. Здравко Чолаков. Силата да правиш добро.

Ще завърша с думите на един от любимите български поети на проф. Чолаков, към чието творчество той непрекъснато се връщаше. Не мисля, че е било случайно. Ведростта и жизнелюбието, основани върху душевната сила – мисля, че това е привличало проф. Чолаков у Пенчо Славейков. Ще завърша

с онези добре известни думи на Шели от „Сърце на сърцата“, които, колкото и да са били тълкувани, все пак носят в себе си една загадка и едно величие, които не могат да бъдат докрай разбрани. Мисля, че точно сега, от сърцето на скръбта, е добре да ги чуем отново:

*Честит е тоз избраник, чийто дух,
като ковчегът Ноев, пренесе
от прежний свят в послешний онова,
което е в промени непроменно.
Той подир смърт от себе си оставя
най-чистото, най-хубавото – жица
от царството на сенките безплътни,
която ще го свързва с тоя мир.*

✉ **Dr. Boyko Penchev, Assoc. Prof.**
University of Sofia
15, Tzar Osvoboditel Blvd.,
1035 Sofia, Bulgaria